

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ
ОНІМІКОНУ ЕПІСТОЛЯРІЮ ВАСИЛЯ СТУСАSEMANTIC AND STYLISTIC PARAMETERS
OF ONYMICON THE EPISTOLARY OF VASYL' STUS

Коваль Л.М.,

orcid.org/0000-0002-4014-1858

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри української мови, теорії та історії української і світової літератури
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Грабова А.Д.,

*orcid.org/0009-0004-3648-397X*здобувач освітньої програми «Українська мова та література» ступеня освіти «Магістр»
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Статтю присвячено аналізу значеннєвої структури та стилістичних функцій власних імен епістолярію Василя Стуса. Епістолярій визначено як жанровий феномен, що репрезентує біографічні факти життя митця, з одного боку, та являє собою важливий документ доби, що фіксує в своїй структурі провідні імена тогочасного суспільного, мистецького, політичного життя, з іншого боку. Корпус власних імен, ужитих у листах Василя Стуса, диференційовано за п'ятьома тематичними групами: 1) власні імена живих істот, 2) власні імена об'єктів земного простору, 3) власні імена об'єктів позаземного простору, 4) назви матеріальних об'єктів, створених людиною, 5) назви нематеріальних об'єктів. Кожну тематичну групу репрезентовано через сукупність вузких семантичних підгруп. Найчисленнішою визначено тематичну групу «власні імена живих істот», що охоплює широке коло антропонімів, побудованих за різними моделями прямої і непрямой номінації, які використовуються поетом як номінативний та апеллятивний засоби здебільшого у сфері близького спілкування, рідше використовуються в інших функціях. Частотний вияв інших тематичних груп онімів в епістолярії Василя Стуса ранжовано в такий спосіб: оніми на позначення власних імен об'єктів земного простору – 24,6%, оніми, що вказують на нематеріальні об'єкти – 11,4%, оніми, які маркують матеріальні об'єкти, створені людиною – 7,3%, оніми, що називають об'єкти позаземного простору – 3,2%. Стилiстичні функції онімів тісно пов'язані з їхньою значеннєвою специфікою. Типова функція для всіх тематичних груп онімів – номінативна. Найширший функційний спектр має група «власні імена живих істот», що зумовлено ємним смисловим навантаженням антропонімів у процесі спілкування. Крім називної, вони виконують апеллятивну, контактовоюстановлювальну, емоційну функції.

Ключові слова: епістолярій, власне ім'я, онімiкон, семантична структура, стилістична функція оніма.

The article is devoted to the analysis of the meaning structure and stylistic functions of the proper names of Vasyl' Stus epistolary. The epistolary is defined as a genre phenomenon that represents the biographical facts of the artist's life, on the one hand, and is an important document of the time, which records in its structure the leading names of the contemporary social, artistic, and political life, on the other hand. The corpus of proper names used in the letters of Vasyl' Stus is differentiated according to five thematic groups: 1) proper names of living beings, 2) proper names of objects in terrestrial space, 3) proper names of objects in extraterrestrial space, 4) names of material objects created by man, 5) names of immaterial objects. Each thematic group is represented by a set of narrower semantic subgroups. The most numerous is the thematic group «proper names of living beings», which covers a wide range of anthroponyms built according to different models of direct and indirect nomination, which are used by the poet as nominative and appellative means mostly in the sphere of close communication, less often used in other functions. The frequency of other thematic groups of names in the epistolary of Vasyl' Stus is ranked as follows: onyms to indicate the proper names of objects in the terrestrial space – 24.6%, those indicating intangible objects – 11.4%, onyms that label material objects created by man – 7.3%, so-called extraterrestrial objects – 3.2%. Stylistic functions of onyms are closely related to their specific meaning. The typical function for all thematic groups of onyms is nominative. The group «proper names of living beings» has the widest functional spectrum, which is due to the capacious semantic load of anthroponyms in the process of communication. In addition to the nominative, they perform appellative, contact-establishing, emotional functions.

Key words: epistolary, proper name, onymicon, semantic structure, stylistic function of onymus.

Постановка проблеми. Вагома роль в осмисленні літературного доробку митця належить аналізу насамперед його епістолярної спадщини, що охоплює всі типи листів, включно з приватними та побутовими, де «адресант зазвичай пише не тільки про події та факти, а й супроводжує їх власними роздумами, судженнями, оцінками, емоці-

ями, експресією» [1, с. 60]. Такий підхід дозволяє цілісно виявити світоглядно-духовні наративи митця, саме тому серед сучасних філологічних студій натрапляємо на чимало фахових досліджень епістолярію українських письменників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зокрема, І. Григоренко [2] вивчає значущість

епістолярної спадщини Панаса Мирного в літературно-критичному контексті доби. Т. Заболотна [3] розглядає епістолярну спадщину В. Винниченка з позиції її адресування і стилю. А. Зіновська [4] досліджує український письменницький епістолярій в аспекті відкритого листування. Увага В. Кузьменка [5] зосереджена на опрацюванні епістолярію українських літераторів 20–50-х років ХХ століття. Л. Курило [6] аналізує листування Олесья Гончара як вияв творчої індивідуальності письменника. В. Святовець [7] досліджує епістолярну спадщину Лесі Українки.

Щодо постаті Василя Стуса, то на сьогодні вже наявні праці, у яких проаналізовано окремі аспекти його листування. У дисертаційному дослідженні Н. Глушковецької [8] інтерпретовано епістолярій Василя Стуса як синтез поетичної, літературно-критичної та перекладацької творчості. У розвідці М. Коцюбинської [9] окреслено загальні параметри епістолярної творчості поета. У працях Л. Коваль проаналізовано вербалізацію окремих емоційних та почуттєвих станів митця в його листах, зокрема стану суму [1] та почуття любові [10].

Постановка завдання. Однак незважаючи на те, що епістолярій Василя Стуса перебуває у фокусі уваги дослідників, чимало часткових питань його вивчення залишаються непроаналізованими, зокрема і проблема вживання власних імен, що є однією з найважливіших для осмислення літературно-духовної спадщини митця загалом, адже ономастикон засвідчує світоглядні, духовні, емоційні орієнтири особистості. Саме тому вважаємо, що наша праця, присвячена вивченню семантичних параметрів ономастичного простору епістолярію Василя Стуса, є **актуальною**.

Виклад основного матеріалу. У статті класифікацію власних імен епістолярію Василя Стуса здійснено на основі класифікації власних назв, розробленої В. Кам'янцем, відповідно до якої виокремлено три групи онімів:

- 1) власні імена живих істот,
- 2) власні імена об'єктів земного простору,
- 3) власні імена об'єктів позаземного простору [11, с. 12].

Зважаючи на специфіку онімікону стусівського епістолярію, цю класифікацію нами доповнено ще двома позиціями – «назви матеріальних об'єктів, створених людиною» та «назви нематеріальних об'єктів». У такий спосіб у нашій праці всю сукупність власних імен епістолярію Василя Стуса розподілено за п'ятьма основними тематичними групами: 1) власні імена живих істот, 2) власні імена об'єктів земного простору,

- 3) власні імена об'єктів позаземного простору,
- 4) назви матеріальних об'єктів, створених людиною,
- 5) назви нематеріальних об'єктів.

Матеріалом для дослідження послуговувало 1000 власних імен, дібраних з епістолярію Василя Стуса [12; 13].

Найчисельнішою з-поміж окреслених тематичних груп власних назв, ужитих поетом у листуванні, є група «**власні імена живих істот**» – 535 онімних одиниць, що становлять 53,5% від загальної кількості представлених у вибірці власних назв. Оніми цієї тематичної групи Василь Стус використовує, звертаючись, насамперед, до найближчих людей зі свого оточення – рідних, друзів, однодумців.

Повні іменні форми Василь Стус уживає переважно тоді, коли йдеться про його близьких друзів: *Дивно: шле Алена телеграму, що 5.9. післала мені листа (його я не одержав) і каже, щоб я тут поспитав* [12, с. 208]. У наведеному фрагменті, узятому з листа В. Стуса до дружини Валентини, йдеться про листування з Аленою Пашко, дружиною друга і побратима, українського дисидента В'ячеслава Чорновола. Вказівка лише на ім'я особи, про яку йдеться, без додавання прізвища, засвідчує, що Алена Пашко є близькою людиною не лише для самого Василя Стуса, але й для всієї його родини, тому поет і ділиться власними переживаннями стосовно того, що цей канал спілкування може бути перекрито.

Зменшено-пестливими формами іменування Василь Стус послуговується, дописуючи переважно до представників свого найінтимнішого кола, куди входять його дружина Валентина Попелюх, син Дмитро, сестра Марія та найближчі друзі – Маргарита Довгань, Михайлина Коцюбинська, В'ячеслав Чорновіл. Наприклад, у фрагменті: *Дмитрику! Тато має Тебе посварити, що Ти не слухаєш мамі і бабусі, я думав, що Ти допомагаєш мамі і бабусі, а Ти їм робиш прикроці* [12, с. 9] поет використовує зменшено-пестливу форму звертання до сина, аби викликати його на довірливу розмову та спонукати усвідомити хиби власної поведінки, аби надалі не засмучувати матір, змушену виховувати Дмитра самостійно. У фрагменті *Я надіслав листа в Донецьк десь 2–3 квітня, а в зв'язку з тим, що одержав пізніше листа від Марусі, міняю термін листа до Тебе* [12, с. 13] використання форми *Маруся* (похідне від повного імені *Марія*) є маркером особливої близькості й любові до сестри – Марії Семенівни, що була для нього зразком у навчанні й житті.

Номінація через форму «по-батькові» в листуванні Стуса найчастіше вказує на виявлення

особливої поваги до певної особи. Саме так в одному з листів до дружини поет іменує одного зі своїх найближчих друзів та однодумців Івана Світличного: *Як чує себе Олексійович? Шкода, що він так інтенсивно збавляє свої сили, і без того інтенсивно висмоктувані* [12, с. 87]. У період, коли було написано цей лист, Іван Світличний перебував в ув'язненні, проте активно брав участь в акціях протесту, зокрема, і в голодуваннях. Боротьба друга в умовах тоталітарного тиску вражала й захоплювала Стуса, водночас викликала суто дружнє занепокоєння за здоров'я й життя товариша. Зауважимо, що Іван Світличний був майже на десять років старшим за Василя Стуса. Отож, усі ці фактори сукупно формували особливо поважне ставлення до друга і спонукали називати його *Олексійовичем*.

Серед власних імен людей, що фігурують у листуванні Стуса, варто виокремити імена сучасників, що були як однодумцями, так і опонентами митця: *Мав од нього листа, мав вість од Ірини Калинець, Василя Овсієнка, Олени Антонів* [12, с. 222]. Цей перелік двокомпонентних онімів засвідчує, що поет не сповільнював власне культурне життя навіть у в'язничних умовах, ведучи духовний діалог із однодумцями.

На окрему увагу заслуговує використання Василем Стусом прізвищ видатних людей – представників мистецтва, науки, політики. Такий тип номінації слугує, аби ввести до діалогу зі своїми кореспондентами ідеї тих чи тих визначних особистостей, прямо вказуючи на авторів цих ідей, ознайомлюючи співрозмовників із їхніми здобутками і репрезентуючи в такий спосіб культурно-політичний контекст доби. Зокрема, в одному з листів до дружини Василь Стус зауважує, що під час його написання по радію транслюють музику видатного польського композитора Фредеріка Шопена: *По радію передають сонату Шопена, музичною рікою мерехтить мій сардонічний настрій, радість відступає ще далі, кудись за тьмавий обрій обраненої шпичаками ночі <...> Постав, будь-ласка, платівку Шопена – і краще відчуєш мій сьогоднішній повеірній настрій* [12, с. 35]. Як видно, поет не просто називає прізвище автора музики, яку почув на радіохвилях – він синхронізує із музичним твором, написаним Шопеном, власний настрій, пропонуючи і дружині прослухати платівку з цією музикою, аби повністю відчути, чим наразі живе її чоловік. Композитор, прізвище якого актуалізується Василем Стусом у листі до Валентини Попелюх, постає своєрідним провідником, що еднає розлучене подружжя на відстані.

Окреме місце в епістолярному доробку Василя Стуса посідають прізвиська. Такі оніми виконують контактовстановлювальну функцію, репрезентуючи особистісний характер номінацій, семантика яких зрозуміла лише безпосереднім учасникам листування. Їхнє використання надає спілкуванню колориту інтимності. Завершуючи лист до Михайлини Коцюбинської, датований кінцем липня 1974 року, Василь Стус пише: *А вже моя Попелюшка най поцілує Тебе* [12, с. 116]. Формалізована схема переказування вітань тут містить маркер найближчої спорідненості між М.Х. Коцюбинською та родиною Стусів, коли другові родини відомі навіть суто сімейні прізвиська, які зазвичай вкрай рідко виходять за її межі. Ідеться про сформоване на основі дівочого прізвища дружини Василя Стуса Валентини Попелюх прізвисько *Попелюшка*, співвідносно з іменем казкової героїні, тендітної та красивої дівчини, яка так само долає численні перешкоди на шляху до омріяного щастя. Бажаючи, щоб Попелюшка поцілувала від його імені Коцюбинську, Стус наголошує на тому, наскільки дорогою є для нього дружба з Михайлиною Хомівною, а також декларує максимальну близькість М. Коцюбинської до родини Стусів, яка дозволяє звертатися їй у найпоетасмішних переживаннях.

Характерним для епістолярію Василя Стуса як глибокого знавця української та світової культури є широке вживання поетонімів та мітонімів.

Поетоніми, власні імена літературних та мистецьких творів, трапляються чи не найчастіше в листах до сина, у яких Стус-старший прагне прищепити Дмитрові вишуканий мистецький смак. Зокрема, вітаючи Дмитрика з Днем народження, батько бажає синові: *«Будь такий граційний, як цей Дон-Жуан Анатоля Петрицького»* [12, с. 327]. Попри те, що джерелом образу Дон-Жуана є фольклор, В. Стус актуалізує образ культурного героя на прикладі живописного полотна видатного художника.

Не менш уживаними Василем Стусом є й мітоніми, власні імена міфологічних персонажів та божественних створінь. Наприклад, захоплюючись творчістю австрійського поета Р.М. Рільке та його осмисленням античного міфу про Орфея та Еврідіку, Стус ототожнює свою дружину Валентину з міфічною Еврідікою, проводячи паралель між сюжетом із античної міфології, де ця героїня змушена чекати на свого коханого, співця Орфея, і їхньою ситуацією, коли Валентина очікує на чоловіка-поета з ув'язнення: *Цілую – побожно – крайку Твоєї сукні, Еврідіко!* [12, с. 233]. Називаючи дружину

Еврідікою, Василь Стус прагне зробити вишуканий комплімент, відзначаючи її стійкість та незрадливості у нелюдських умовах, що розлучили їхню родину.

Другою за частотністю вживання тематичною групою власних назв, ужитих в епістолярії Василя Стуса, постає група «**власні імена об'єктів земного простору**» – 246 онімних одиниць, що становлять 24,6% від загальної кількості представлених у вибірці власних назв.

З-поміж топонімної лексики поет на частіше використовує хороніми, назви географічних теренів, що об'єктивно зумовлено його численними переміщеннями, більша частина яких була здійснена, на жаль, проти волі митця. На сувереніми (назви країн) в епістолярії Василя Стуса натрапляємо не лише тоді, коли він осмислює власні поневіряння, але й у структурі роздумів історіософського та філософського характеру. Наприклад, у листі до дружини та сина, датованому червнем 1981 року, письменник викладає власні думки стосовно національного характеру українців: *Мені здається, що Україна – вся жіноча, жіночна* [12, с. 275].

Для називання природних та етнічних районів поет послуговується регіонімами, локалізуючи як точки власного перебування, так і райони, де перебуває його родина чи знайомі. Зокрема, перебуваючи на засланні, у листі до дружини та сина він запрошує їх приїхати до нього, відзначаючи, що їхнє товариство принесе йому радість навіть у суворих колимських умовах: *Буду радий провести з Вами відпустку на Колімі* [12, с. 224].

Називаючи конкретні місця свого перебування або заплановані для відвідування міста чи села, Стус уживає ойконіми (назви населених пунктів). Звертає на себе увагу факт, що в одному з листів до дружини Василь Стус просить її відвідати його батьків у Донецьку, адже розуміє, що вони дуже переживають через розлуку із сином та з його родиною. Саме в Донецьку Стус сформувався як особистість, тому це місто є практично рідним для нього: *Дуже просив би, аби Ти в літі поїхала з Дмитром у Донецьк – хай там старенькі трохи розвіють свій сум* [12, с. 12] (астеонім – Донецьк); *Зараз мама – в Рахнівці (помер чоловік тітки Ірини)* [12, с. 222] (комонім – Рахнівка).

Василь Стус також широко використовує урбаноніми (об'єкти внутрішньоміського розташування та інфраструктури), зокрема зафіксовані такі їхні різновиди – годоніми (назви вулиць), агороніми (назви площ), кварталоніми (найменування окремих мікрорайонів, кварталів та інших частин міста). У листі до дружини, написаному в березні

1976 року, Василь Стус актуалізує спільні для них обох спогади про місцевості Києва, пропонуючи разом згадати їхні давні прогулянки за визначеним маршрутом: *Прошу, розкажи мені про київську весну, про київські квіти, котики вербові, проліски, про Дніпро з Володимирської гірки, про Софію – як вона мерехтить із узвозу – від площі Калініна йдучи вгору* [12, с. 160]. Спогади про київську весну особливо дорогі для митця в умовах ув'язнення, віддаленості від рідного краю, а згадка столичних топонімів, зокрема, площі Калініна (зараз – майдан Незалежності), допомагають В. Стусові зберігати надію на повернення додому.

Ороніми, назви форм земного рельєфу, Василь Стус уживає переважно тоді, коли йдеться про гірські прогулянки, учасниками яких були члени родини поета, або ж і сам поет. Зокрема, обговорюючи родинну подорож до Карпат, здійснену дружиною та сином, В. Стус зауважує, що ті надали перевагу фотографуванню в горах, проте знехтували можливістю зібрати особливий карпатський гербарій: *Знімок Дмитра з Міжгір'я мав, але гілочки з Карпат не виявилось* [12, с. 172].

Василь Стус був затятим рибалкою, саме це, на нашу думку, пояснює використання ним гідронімів, назв водойм, як-от, у листі до Віктора Дідківського, датованому червнем-липнем 1971 року: *Одержав другого твого листа і тільки тепер відповідаю. 17 липня ми їдемо на Прип'ять* [13, с. 112].

Ще однією особливістю онімікону епістолярного доробку Стуса є використання біонімів (назв зелених насаджень), що трапляються переважно в листах до сина, із яких стає очевидним, що поет дуже любив спільні з малим Дмитриком прогулянки в лісах (дрімоніми) та в парках (дендроніми), а на момент листування прагне відновити приємні моменти, пережиті під час тих прогулянок, як у власній пам'яті, так і в пам'яті сина. Зокрема, дрімонім *Святошинський ліс* використовується В. Стусом, аби нагадати синові про зустріч із кізонькою, яка відбулася саме в цьому лісі: *Як ми ходили в Святошинський ліс – за берізки, що праворуч од дороги, за ставками, йшли далі (Ти – геть малий), поки не втрапили козичку, якій Ти сподобався зразу* [6, с. 246].

Символічно, що в часи тоталітарного тиску на релігійне життя в епістолярії Василя Стуса неодноразово актуалізуються назви культових споруд – теоніми. Для митця неважливо, існує окрема церква як фізична споруда або ж вона давно знищена – він керується духовною пам'яттю, що разом із досвідом сучасного мучеництва оживлює, здавалося б, назавжди зниклі образи. Зокрема, згадуючи своє перебування в слідчому ізоляторі

КДБ у Києві, Василь Стус подає його в листі до дружини і сина як *присмерковий неф церкви святої Ірини*, демонструючи не лише власну обізнаність із київською старовиною, але й актуалізуючи глибинні духовні підвалини цього місця, що, на нашу думку, допомогло поетові пережити тамтешні поневіряння: *Ти, певне, знаєш, що ось уже чотири тижні, як я в лікарні (відкрилася виразка, істотно дошкуляє серце, падає зір, добре натруджений у присмерковому нефі церкви святої Ірини)* [12, с. 36].

Серединна позиція за частотою вживання в епістолярії Василя Стуса належить тематичній групі «**назви нематеріальних об'єктів**», частина з яких є позапросторовими, абстрактними, а частина – створеними людьми. Це 114 онімних одиниць, що становить 11,4% від загальної кількості представлених у вибірці власних назв. Ця група в листуванні поета представлена двома підгрупами – хромоніми (назви епох, відрізків часу, свят і пам'ятних днів) та хремотоніми (назви витворів мистецтва та ЗМІ (газет, журналів) тощо): *Перед Великоднем і Першим травня мав листи – від мамі Твоєї, від Тані (дуже славного листа написала!), від бабусі Ілини* [6, с. 226]; *Бо я не знаю, чи вийшла торік збірка Ліни Костенко, де вийшла Драчева «До джерел»* [12, с. 7].

Напівпериферійне місце за частотністю вживання в епістолярії Василя Стуса посідають оніми тематичної групи «**назви матеріальних об'єктів, створених людиною**». Нами зафіксовано 73 одиниці, що становить 7,3% від загальної кількості представлених у вибірці власних назв.

Поероніми, або власні імена одиниць транспорту та їхніх маршрутів, уживаються Василем Стусом переважно у листах, де він пояснює дружині, як саме їй можна дістатися чергового місця його заслання. Як-от, у листі до дружини й сина, датованому 11 січня 1973 року, поет запрошує Валентину Попелюх приїхати до нього, вказуючи назву маршруту потягу, яким вона зможе дістатися місця призначення: *Сівши на цей поїзд «Потьма-Барашево», Ти встанеш на передостанній зупинці і звернешся в штаб до начальника табору, який дає дозвіл на побачення (це треба буде зробити одразу по приїзді)* [12, с. 5].

Ергонімами (власними назвами підприємств, заводів, організацій, магазинів, політичних партій) Василь Стус маркує назви організацій, членом яких він є, або чийми послугами користується. Зокрема, плануючи повернення до активного літературного життя, у листі до дружини підсумовує власну письменницьку діяльність, зауважуючи, що є членом *ПЕН-клубу* – міжнародної неурядо-

вої організації, яка об'єднує професійних письменників, редакторів і перекладачів: *Крім того: як би там не було, а я почав свою літературну роботу з 1958 року (коли було надруковано мою першу статтю в журналі), я є член ПЕН-клубу, маю кілька виданих збірок віршів, у тому числі й перекладних* [12, с. 324].

Окрему підгрупу тематичної групи «назви матеріальних об'єктів, створених людиною» становлять власні назви предметів домашнього вжитку, їхні марки: *Може, дістанеш люльковий набивний тютюн «Трубка мира» (фабрика ім. Урицького, Ленінград)* [12, с. 314].

Периферійною в епістолярії Василя Стуса постає тематична група «**власні імена об'єктів позаземного простору**» – 32 онімні одиниці, що становлять 3,2% від загальної кількості представлених у вибірці власних назв. Ця група включає назви планет, зірок, сузір'їв, галактик та інших космічних просторів, що фігурують переважно в листах до сина, де батько прагне навчити Дмитрика орієнтуватися в зоряному небі: *Напиши мені, так само за календарем, коли яка зірка і де з'являється на небі. Скажімо, Сіріус з'являється: на сході при сході сонця, на заході при сході сонця, на сході при заході сонця і на заході при заході сонця»* [12, с. 161]; *Тоді Ти напишеш, коли рухався в Києві (чи Москві) Телець (сузір'я Плеяди), Оріон (сузір'я Бетельгейзе), Сіріус Великого Пса, Арктур Волопаса, Вега Ліри* [12, с. 161].

Висновки. Отже, онімікон епістолярію Василя Стуса репрезентовано широким спектром тематико-семантичних груп. Найчастотнішою з них постає група на позначення власних імен живих істот (53,5%). Вона охоплює широке коло антропонімів, побудованих за різними моделями прямої і непрямої номінації, що використовуються поетом як номінативний та апелятивний засоби здебільшого у сфері близького спілкування, рідше використовуються в інших функціях.

Ранжування інших тематичних груп онімів в епістолярії поета має таку відсоткову градацію за частотністю використання:

- оніми на позначення власних імен об'єктів земного простору – 24,6%,
- оніми, що вказують на нематеріальні об'єкти – 11,4%,
- оніми, які маркують матеріальні об'єкти, створені людиною – 7,3%,
- оніми, що називають об'єкти позаземного простору – 3,2%.

Кожна з цих тематичних груп містить вужчі значеннєві підгрупи онімної лексики, що виконують певні семантико-стилістичні функції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коваль Л. Особливості лексичної вербалізації емоційного стану суму в епістолярії Василя Стуса. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія (мовознавство)»*. 2021. Вип. 33. С. 59–66.
2. Григоренко І. Епістолярна спадщина Панаса Мирного в літературно-критичному контексті доби : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2010. 248 с.
3. Заболотна Т. Епістолярна спадщина В. Винниченка: адресування і стиль : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2005. 173 с.
4. Зіновська А. Український письменницький епістолярій: типологія відкритого листування : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Київ, 2007. 170 с.
5. Кузьменко В. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20–50-х років ХХ ст. : монографія. Київ, 1998. 305 с.
6. Курило Л. Епістолярій Олеса Гончара і творча індивідуальність письменника : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2006. 200 с.
7. Святовець В. Епістолярна спадщина Лесі Українки: Листи в контексті художньої творчості. Київ : Вища школа, 1981. 183 с.
8. Глушковецька Н. Епістолярій Василя Стуса як синтез поетичної, літературно-критичної та перекладацької творчості : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Кам'янець-Подільський, 2014. 238 с.
9. Коцюбинська М. Листи і люди : роздуми про епістолярну творчість. Київ : Дух і Літера, 2009. 584 с.
10. Коваль Людмила. Особливості вербалізації почуття любові в мемуарній спадщині Василя Стуса. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Філологія (мовознавство)»*. 2022. Вип. 35. С. 53–60.
11. Кам'янець В. Структурні, семантичні та функціональні особливості власних назв сучасної німецької мови : автореф дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2001. 18 с.
12. Стус В. Твори. У 4 т. 6 кн. Львів : Просвіта, 1994–1999. Т. 6 (додатковий). Кн. 1. Листи до рідних. 1997. 495 с.
13. Стус В. Твори. У 4 т. 6 кн. Львів : Просвіта, 1994–1999. Т. 6 (додатковий). Кн. 2. Листи до друзів та знайомих. 1997. 263 с.

УДК 808.5

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.30.7>**ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ І РИТОРИЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ****FORMATION OF LANGUAGE CULTURE AND RHETORICAL SKILL
OF GRADUATES OF TECHNICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION****Литвин О.Г.,***orcid.org/0000-0002-8549-5123**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри української мови**Національного університету «Львівська політехніка»*

У статті порушено проблему мовної культури та ораторської майстерності студентів технічних вишів. Мовна культура є основною ознакою освіченої людини. Сучасні інженери, науково-технічні працівники повинні активно використовувати засоби мови в професійному спілкуванні, володіти універсальними способами самореалізації та самовираження. На цих заняттях із дисципліни «Риторика» викладачі намагаються навчити майбутніх фахівців правильної мовленнєвої поведінки в різних ситуаціях спілкування, виробити вміння та навички публічного виступу, визначення його структури. Особливу увагу звертають на чітке, аргументоване висловлювання думок, щоб вплинути на слухачку аудиторію. Краса, енергетика людського слова впливають на почуття та свідомість слухачів. На цих курсах за вибором можна виховати вправного промовця, тобто сформувати риторичну компетентність майбутнього фахівця. Автор описує етапи підготовки і виголошення промови перед широкою аудиторією, звертає увагу на культуру мовлення доповідача, що допоможе ораторові-початківцю влучно та грамотно висловлювати думку, захоплювати аудиторію; показати, як вправно користуватися риторичними засобами задля продуктивної комунікації.